

Inspiration til gode mål

Inspirationshæfte til værktøjer til udredning
og handleplan på børnehandicapområdet

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
1. Indledning	3
1.1. Fra udækkede behov til konkrete mål	3
1.2. Angivelse af mål i værktøjet til handleplan	4
2. Eksempler på mål	6
2.1. Sundhedsforhold	6
2.2. Skoleforhold og læring	8
2.3. Fritidsforhold og venskaber	10
2.4. Udvikling og adfærd	12
2.5. Familieforhold – familierelationer	14

1. Indledning

Det bærende element i en handleplan for børn og unge med funktionsnedsættelse er de mål, der opstilles for indsatsen. Gennem målene i handleplanen bliver forventningerne til resultaterne af en indsats tydelige i forhold til barnets eller den unges behov, og der kan sættes fokus på barnets eller den unges ressourcer til at genvinde, fastholde eller udvikle en bestemt funktion.

Dette inspirationshæfte kan anvendes som inspiration og bistand til formuleringen af gode mål. Hæftet indeholder en række eksempler på konkrete mål med udgangspunkt i barnets eller den unges udækkede behov og ressourcer. Eksemplerne er udviklet i forbindelse med værkøjerne til udredning og handleplan, der er blevet udviklet af Socialstyrelsen særligt til børnehandicapområdet.

Både udrednings- og handleplansværktøjet bygger på systematikken i Integrated Children's System (ICS) suppleret med WHO's internationale klassifikation af funktionsevne, funktionsevnenedsættelse og helbredstilstand hos børn og unge (ICF-CY) og Voksenudredningsmetoden (VUM). Eksemplerne til inspiration i dette katalog tager samme udgangspunkt med fokus på ressourcer hos barnet eller den unge og familien og på at sætte barnet eller den unge i centrum.

Det skal understreges, at eksemplerne netop blot er *eksempler*, der kan fungere som inspiration til opstilling af konkrete mål. Målene for en indsats skal altid opstilles med udgangspunkt i det enkelte barns eller den enkelte unges situation.

Eksemplerne er i første omgang henvendt til sagsbehandlere i kommunerne med ansvar for opstillingen af mål for indsatser for børn og unge med funktionsnedsættelse. Sagsbehandleren skal dog altid overveje, om det er relevant at inddrage andre fagligheder, når der opstilles mål. Det kan for eksempel være en ergo- eller fysioterapeut. Ofte kan det også være relevant at inddrage eventuelle leverandører samt forældrene og barnet eller den unge selv i formuleringen af mål afhængigt af barnets eller den unges situation, herunder barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsnedsættelse.

1.1. Fra udækkede behov til konkrete mål

Udgangspunktet for at formulere målene for en indsats er de udækkede behov og barnets eller den unges ressourcer, der er afdækket i forbindelse med udredningen eller undersøgelsen.

Når sagsbehandlerne skal formulere målene for indsatsen ud fra de udækkede behov og de ressourcer, der er identificeret, kan det være hensigtsmæssigt at overveje retningen for målene. Sagsbehandlerne kan således, i dialog med de relevante samarbejdspartnere, overveje, om det konkrete mål drejer sig om at *udvikle, genvinde eller fastholde* en bestemt funktion hos barnet eller den unge. For eksempel kan det for børn og unge med funktionsnedsættelse i nogle tilfælde være et mål i sig selv at fastholde en bestemt funktion eller udsætte, at den forværres.

Det er samtidig vigtigt, at målene er koblet til indsatsens overordnede formål. Formålet angiver en samlet beskrivelse af, hvad barnet eller den unge forventes at kunne opnå gennem indsatsen. På den måde er formålet med til at sætte rammen for samarbejdet mellem myndighed, leverandør og familie.

Generelt gælder det også i processen med at opstille mål, at forældrene eller barnet eller den unge selv bør inddrages og være med til at formulere målene i så vidt et omfang, som det kan lade sig gøre. På den måde sikres det, at der er taget højde for familiens viden og ønsker, og at der er en fælles forståelse af målene med indsatsen. Ligeledes kan det være relevant at inddrage en eventuel leverandør. Både i forhold til at kunne trække på leverandørens faglige viden om barnets eller den unges udviklingsmuligheder, for at sætte en god ramme for samarbejdet og for at sikre, at der er afstemt forventninger om indsatsens formål og virkning, inden indsatsen sættes i gang.

1.2. Angivelse af mål i værktøjet til handleplan

Handleplanen tager over, hvor udredningen eller undersøgelsen af barnets eller den unges behov, ressourcer og begrænsninger stopper. I handleplanen angives formålet med den indsats, der forventes igangsat, og der opstilles konkrete mål for de afdækkede behovsområder.

Værktøjet til handleplan på børnehandicapområdet er fleksibelt og kan anvendes både som en § 140-handleplan i forbindelse med indsatser efter servicelovens §§ 52 og 76 og i en mindre omfattende udgave med fokus på de udvalgte behovsområder fra udredningen i forbindelse med indsatser efter andre paragraffer.¹

I handleplansværktøjet overføres de udækkede behov fra hver relevant dimension fra udredningen eller undersøgelsen og danner udgangspunkt for formuleringen af målene for indsatsen under de relevante dimensioner. Målene er på den måde med til at tydeliggøre overfor barnet eller den unge, forældrene og leverandøren, på hvilke områder og måder der arbejdes med de udækkede behov. Nedenfor findes en illustration af, hvor målene angives i selve handleplansskemaet til børn og unge med funktionsnedsættelse.

J. Skoleforhold og læring			
Funktionsniveau status	Forventningsscore	Eventuelle undertemaer	
Udækkede behov/kompensationsbehov			
Indsatsmål			
Beskrivelse af mål	Status (score)	Mål (score)	Ansvar, konkrete aftaler mv.
Dato	Justeringer og mindre tilføjelser efter afgørelse		

Eksempel på felt til opstilling af mål i handleplanen

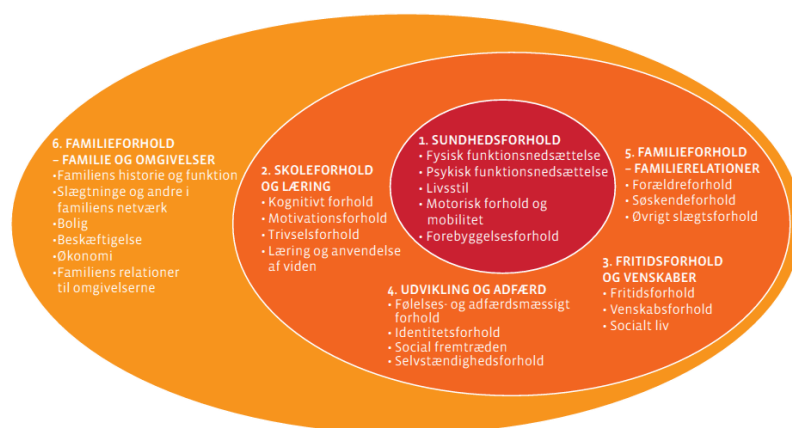
I nogle tilfælde kan der være behov for at opstille flere mål for en dimension, så målene bliver tilstrækkelig konkrete og mulige at følge op på. Sagsbehandlerne skal vurdere, hvor mange mål der skal opstilles på de relevante dimensioner, for at barnets eller den unges behov imødekommes.

¹ Der skal udarbejdes en handleplan efter § 140 i forbindelse med indsatser efter servicelovens §§ 52 og 76. Det men det kan være en god ide at udarbejde en handleplan i en bred række sager, for eksempel når der er andre fagpersoner involveret eller ved ydelser som et særligt dagtilbud efter § 32, hvor leverandøren spiller en afgørende rolle i indsatsen. Der findes mere vejledning i den konkrete anvendelse af handleplansværktøjet i den Metodehåndbog, der er udviklet sammen med værktøjerne.

I handleplanen angives også, hvem der har ansvaret for at arbejde med målene, samt øvrige konkrete aftaler, der måtte være indgået om det enkelte mål. Denne proces rækker imidlertid udover selve formuleringen af målet, og der er derfor ikke eksempler på denne del af målopstillingen med i dette inspirationshæfte.

Der findes en række hjælperedskaber som blandt andet SMART-test af mål eller den logiske model, der kan anvendes som støtte til at formulere, konkretisere og kvalitetssikre målene for en indsats. SMART-testen og den logiske model er blandt andet beskrevet i "Metodehåndbog – værktøjer til udredning og handleplan på børnehandicapområdet".²

Der er i det følgende opstillet eksempler på et mål for hver af de dimensioner, der indgår i værktøjerne til udredning og handleplan, se illustrationen nedenfor.³

Oversigt over udredningens og handleplanens dimensioner og undertemaer

Under hver dimension findes der også en række undertemaer, se illustrationen af udredningens og handleplanens dimensioner, som det kan være relevant at inddrage eller arbejde med, når der opstilles mål i handleplanen. For hvert af disse undertemaer er der udviklet yderligere input til inspiration til udarbejdelsen af mål.

Disse punkter til inspiration er udviklet med afsæt i udredningsmetoden ICS. Punkterne er suppleret med funktionsevnenedsættelse og helbredstilstand hos børn og unge, ICF-CY, og blandt andet redskab til undersøgelse af motorik hos børn med generelle indlæringsvanskeligheder (MGI), the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), LEA (en pædagogisk læringsmodel) og Københavns Kommunes forandringskompasset for børn med handicap.

² Metodehåndbogen kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside og downloades som publikation: <http://shop.socialstyrelsen.dk/products/vaerktøjer-til-udredning-og-handleplan-pa-bornehandicapområdet-metodehåndbog>.

³ Dog er der ikke udviklet eksempler under dimensionen familieforhold – familie og omgivelser, da denne dimension ikke er relateret til udviklingsmuligheder hos barnet eller den unge selv. Dimensionen drejer sig om eksterne forhold, der kan påvirke barnets eller den unges situation, for eksempel familiens baggrund og funktion, slægtninge og andre personer i familiens netværk samt familiens relationer til omgivelserne.

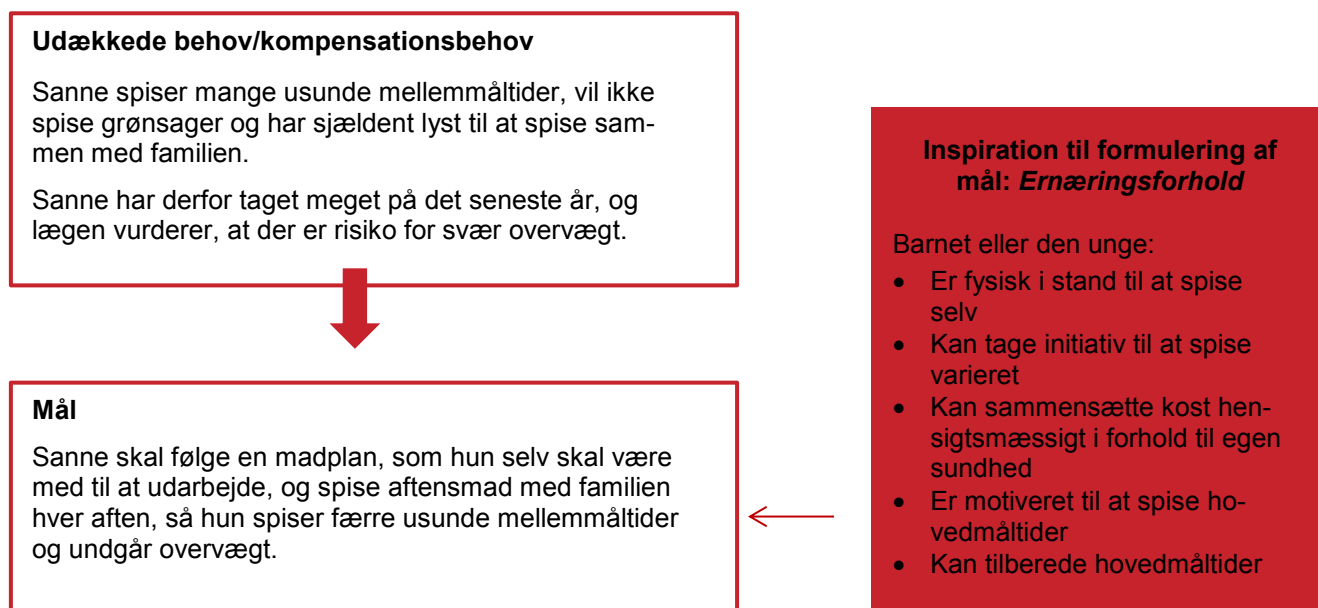
2. Eksempler på mål

I dette kapitel er der opstillet eksempler på formuleringen af mål ud fra de udækkede behov for de fem dimensioner, der arbejdes med i værktøjerne til udredning og handleplan, samt en række input til yderligere inspiration for undertemaerne under hver dimension.

2.1. Sundhedsforhold

Under dimensionen *sundhedsforhold* kan der i handleplanen opstilles mål, der handler om barnets eller den unges fysiske og/eller psykiske funktionsnedsættelse⁴, livsstil (herunder ernæringsforhold, fysisk aktivitet og søvn), motoriske forhold og mobilitet samt forebyggelsesforhold.

Nedenfor er der vist et eksempel på en konkret formulering af et mål med udgangspunkt i de udækkede behov for barnets eller den unges *ernæringsforhold* i forbindelse med undertemaet livsstil under dimensionen *sundhedsforhold*.

I boksen til højre er der vist flere input til inspiration for udarbejdelsen af mål i forbindelse med undertemaet *ernæringsforhold*.

⁴ I udredningen beskrives undertemaerne fysisk funktionsnedsættelse og psykisk funktionsnedsættelse ud fra faktuelle forhold om barnets eller den unges funktionsnedsættelse og vil derfor være specifikt bundet op på den konkrete funktionsnedsættelse. Derfor er der i det følgende ikke opstillet eksempler på eller inspiration til mål for disse to undertemaer.

Nedenfor er der vist flere punkter til inspiration for de enkelte undertemaer under dimensionen *sundhedsforhold* i form af konkrete færdigheder og kompetencer, der kan arbejdes med for det enkelte barn eller den enkelte unge.

Mere inspiration til formulering af mål for *sundhedsforhold*

Livsstil – Fysiske aktivitetsforhold

Barnet eller den unge:

- Er i stand til at være fysisk aktiv i fritiden
- Kan tage initiativ til at være fysisk aktiv i fritiden
- Er motiveret for at deltage i organiserede idrætsaktiviteter
- Kan selv afdække og følge op på muligheder for at deltage i aktiv leg

Livsstil – Søvn

Barnet eller den unge:

- Kan falde i søvn ved planlagt sengetid
- Kan have uafbrudt søvn
- Kan komme op om morgenen
- Har en almindelig og fleksibel døgnrytme

Motoriske forhold og mobilitet

Barnet eller den unge:

- Kan reagere på udefrakommende stimuli
- Kan opretholde balance
- Kan koordinere bevægelser
- Kan bevæge sig omkring ved at gå/på andre måder end ved at gå
- Kan opretholde kropsstilling
- Kan løfte en genstand

Forebyggelsesforhold

Barnet eller den unge:

- Kan selv børste tænder
- Kan udvise forståelse for tandhygiejne
- Kan gennemføre tandlægebesøg eller lægebesøg

2.2. Skoleforhold og læring

Under dimensionen *skoleforhold og læring* foldes undertemaer ud, der drejer sig om barnets eller den unges kognitive forhold, motivation, trivsel og mulighed for læring og anvendelse af viden.

Der er her opstillet et eksempel på en formulering af mål med udgangspunkt i de udækkede behov for undertemaet *læring og anvendelse af viden* under dimensionen *skoleforhold og læring*.

Udækkede behov/kompensationsbehov

Mathias har meget svært ved at koncentrere sig derhjemme, når han skal lave lektier. Han mister hurtigt opmærksomheden og bliver urolig eller begynder at lave andre ting.

Lærerne fortæller, at Mathias ofte ikke afleverer sine lektier, og at han derfor har svært ved at følge med i timerne.

Mål

Mathias skal lave lektier en time om dagen sammen med sin far eller mor med henblik på, at han udvikler evne til at fastholde opmærksomheden på en opgave og kan færdiggøre sine lektier. På den måde skal Mathias kunne deltage konstruktivt i undervisningen.

Inspiration til formulering af mål: *Læring og anvendelse af viden*

Barnet eller den unge:

- Kan anvende viden
- Kan tilegne sig information
- Kan fastholde opmærksomhed på en opgave
- Kan formulere og bearbejde ideer, begreber og forestillinger
- Kan løse problemer

På næste side er der vist flere input til inspiration til udarbejdelsen af mål for øvrige undertemaer under dimensionen *skoleforhold og læring*.

Mere inspiration til formulering af mål for *skoleforhold og læring*

Kognitive forhold

Barnet eller den unge:

- Kan tage initiativ til at løse en opgave
- Kan fastholde opmærksomhed
- Kan gøre ting færdige
- Kan forstå og reagere på instruktioner
- Kan selv finde på leg
- Kan vise interesse for andre børn eller for sine omgivelser

Motivationsforhold

Barnet eller den unge:

- Kan motiveres for at modtage undervisning i skolen
- Kan håndtere nervøsitet
- Kan udvise stolthed over egne fremskridt
- Kan udvise positiv selvopfattelse

Trivselsforhold

Barnet eller den unge:

- Viser interesse for at gå i skole
- Kan etablere kontakt til andre børn
- Kan lege med andre børn
- Kan dele legetøj
- Er tryk ved voksne

2.3. Fritidsforhold og venskaber

Under dimensionen *fritidsforhold og venskaber* kan der formuleres konkrete mål, der handler om barnets eller den unges kompetencer i forhold til at deltage i sociale relationer og indgå i venskaber og fritidsaktiviteter.

Her er der opstillet et eksempel på formuleringen af mål ud fra de udækkede behov i forbindelse med undertemaet *venskabsforhold* under dimensionen *fritidsforhold og venskaber*.

Udækkede behov/kompensationsbehov

Melissa er begyndt at tilbringe mindre tid sammen med sine veninder og andre unge udenfor skolen, i takt med at hendes synsnedsættelse er blevet forværret.

Melissas forældre er bange for, at hun på længere sigt ikke kan fastholde venskabet med veninderne, der ellers betyder meget for hende.

Mål

Melissa skal mindst én gang om ugen deltage i sociale aktiviteter med veninder efter skoletid, så hun ikke isoleres socialt.

Melissa skal gå til kor med sin veninde Lotte hver anden lørdag, og forældrene skal køre Melissa og Lotte derhen, så Melissa fastholder kontakten til sin gode veninde.

Inspiration til formulering af mål: *Venskabsforhold*

Barnet eller den unge:

- Kan dele med andre børn eller unge
- Kan opretholde venskaber
- Kan lege eller være sammen med andre børn eller unge
- Kan aflæse sociale signaler fra andre børn eller unge
- Kan tage initiativ til leg eller samvær med andre udenfor skoletiden

På den følgende side er der vist flere input til inspiration til udarbejdelsen af mål for de enkelte undertemaer under dimensionen *fritidsforhold og venskaber*.

Mere inspiration til formulering af mål for *fritidsforhold og venskaber*

Fritidsforhold

Barnet eller den unge:

- Kan tage initiativ til fritidsaktiviteter
- Kan organisere og gennemføre fritidsaktiviteter
- Kan deltage i fritidstilbud
- Kan have et fritidsjob
- Kan deltage i uformel leg og spil
- Kan deltage i fritidsaktiviteter
- Kan fastholde engagement i leg alene

Socialt liv

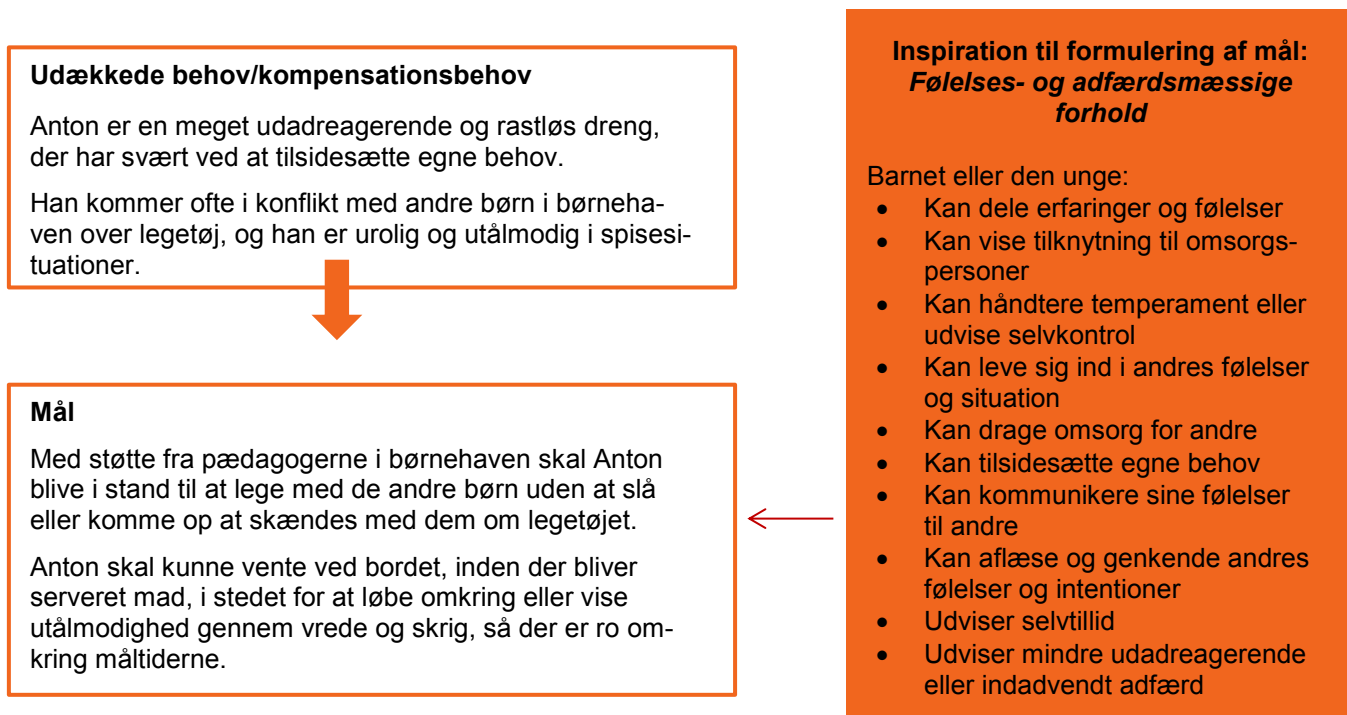
Barnet eller den unge:

- Kan indgå og bevare relationer til andre
- Kan acceptere nederlag
- Er opmærksom på andres behov
- Kan modtage og/eller give kritik
- Kan reagere på andres følelser
- Kan efterligne andre
- Kan håndtere negative følelser

2.4. Udvikling og adfærd

Dimensionen *udvikling og adfærd* indeholder forhold vedrørende barnets eller den unges følelses- og adfærdsmæssige forhold, identitet, sociale fremtræden og selvstændighed. Der kan således formuleres mål indenfor disse undertemaer med udgangspunkt i de udækkede behov fra udredningen.

Her er der udarbejdet et eksempel på mål ud fra de udækkede behov under temaet *følelses- og adfærdsmæssige forhold* under dimensionen *udvikling og adfærd*.

På næste side er der vist flere input til inspiration til udarbejdelsen af mål for de enkelte undertemaer under dimensionen *udvikling og adfærd*.

Mere inspiration til formulering af mål for *udvikling og adfærd*

Identitetsforhold

Barnet eller den unge:

- Har kendskab til egen familiebaggrund eller eget ophav
- Kan forstå egen funktionsnedsættelse eller situation
- Kan beskrive egen funktionsnedsættelse eller situation for andre
- Har generelt en positiv selvopfattelse
- Kan tage imod og forstå ros eller kritik
- Er generelt rolig og glad i kendte omgivelser og situationer
- Har mulighed for at spejle sig i positive rollemodeller i sin hverdag

Social fremtræden

Barnet eller den unge:

- Har rent tøj på
- Fremstår som renlig
- Kan udtrykke sig verbalt eller nonverbalt
- Kan sige enkelte ord eller sætninger
- Kan anvende mimik eller kropssprog til at udtrykke sig
- Kan forstå enkelte ord eller sætninger
- Kan udtrykke uenighed og kritik
- Kan indlede og afslutte en samtale
- Kan bruge en computer eller en telefon

Selvstændighedsforhold

Barnet eller den unge:

- Kan give udtryk for egne behov
- Kan foretage handlinger uafhængigt af andre
- Kan acceptere hjælp fra andre, når det er nødvendigt
- Har en realistisk opfattelse af farer
- Kan udføre rutinemæssige opgaver
- Kan håndtere opgaver i stressede situationer
- Kan reagere positivt på nye situationer eller rutiner
- Kan planlægge sin tid
- Kan tage tøj på og af
- Kan vaske sig selv
- Kan gå på toilettet selv

2.5. Familieforhold – familierelationer

På dimensionen opstilles der mål for barnets eller den unges relationer til forældre, søskende og øvrige slægt. Nedenfor er der angivet et eksempel på et mål for barnets eller den unges *familierelationsforhold* ud fra de udækkede behov på dimensionen.

Udækkede behov/kompensationsbehov

Frederik er meget tæt knyttet til sin familie og får stor glæde og livskvalitet ud af samværet med den. Frederik kan dog på grund af sin funktionsnedsættelse ofte ikke deltage i de aktiviteter, som familien foretager sig udenfor hjemmet. Han har fortalt, at det gør ham ked af det, og at han somme tider føler, at han ikke hører til i familien.

Mål

Frederik skal gå til svømning én gang om ugen, og Frederiks far og mor skal skiftes til at tage med samt deltage i stævner, så Frederik oplever, at han er en del af de aktiviteter, der foregår i familien.

Inspiration til formulering af mål: *Familierelationsforhold*

Barnet eller den unge:

- Kan deltage i aktiviteter med familien
- Kan lide socialt samvær i forbindelse med aktiviteter i familien
- Kan deltage i leg med søskende eller andre familiedemedlemmer

Nedenfor er der vist flere input til yderligere inspiration til udarbejdelsen af mål for de enkelte undertemaer under dimensionen *familieforhold – familierelationer*.

Mere inspiration til formulering af mål for *familieforhold – familierelationer*

Familierelationsforhold

Barnet eller den unge:

- Kan udvise tilknytning til forældre
- Kan udvise følelser overfor forældre
- Kan have en positiv relation til forældre eller stedforældre
- Kan håndtere konflikter med søskende
- Kan have en positiv relation til søskende
- Kan have en positiv relation til andre slægtninge
- Kan føle sig accepteret i familien